

Anna BŁASZKOWSKA

Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń, Polska

Michał Kaczmarski, *Przeciwdziałania praniu pieniędzy. Krytyczne spojrzenie na taktyczne i prawne aspekty zwalczania prania pieniędzy*, Warszawa 2016, ss. 210

Wzglobalizowanym świecie środowisk kryminogennych proces prania pieniędzy jest nieodzownym elementem ich egzystencji. Wraz z rozwojem procederu działań zorganizowanych grup przestępczych, ciągłym zwiększaniem się wpływów z nielegalnych transferów rynkowych – narkotyki, alkohol, prostytutka – środowiska kryminogenne musiały znaleźć sposób na legalizację tych pieniędzy. Proceder prania pieniędzy jest znany tak długo jak znane są działania grup przestępczych. Nie istnieją związki kryminalne, które nigdy nie trudniły się tego typu działalnością. Rozwój sieci wzajemnych powiązań światowych koncernów narkotykowych doprowadził do wyrafinowania się wszelkich działań zmierzających do legalizacji swoich dochodów. Dzisiejsze pranie pieniędzy opiera się na skomplikowanych działaniach bankowych, jest procesem, który często wymaga dużego poświęcenia i zaplecza logistycznego. O ile sam fakt istnienia tego problemu w perspektywie światowej jest instytucjom znany, o tyle modele walki z tego typu przejawem działań przestępczych jest stosun-

kowo różny. Publikacja Michała Kaczmarskiego w znakomity sposób przedstawia problem legislacyjny, zróżnicowane podejście do tego procederu. Autor zwraca szczególną uwagę na dotychczasowy dorobek organizacyjny poszczególnych krajów, stawiając przy okazji tezę, że „istniejący w Polsce model ściągania prania pieniędzy można usprawnić”. Autor sugeruje również, że wzmocnienie modelu ściągania prania pieniędzy powinno odbywać się „równoległe w dwóch płaszczyznach – płaszczyźnie regulacji prawnej, jak i płaszczyźnie taktyczno-operacyjnej”. Publikacja ta łączy ze sobą teoretyczne dywagacje na temat modelu rozwiązań, ale i praktyczne przykłady istniejących i działających uregulowań.

Publikacja składa się z trzech wyodrębnionych części. Każda z nich dzieli się na wyszczególnione rozdziały. Pierwsza część – *Cele, założenia badawcze i metodyka badań* składa się z 4 podrozdziałów. Część druga – *Kryminalizacja prania pieniędzy* – składa się z 7 rozdziałów, a ostatnia trzecia część wyodrębnia 2 rozdziały, składające się ponadto z podziału etapowego. Dzieło zwieńczone jest obszerną bibliografią.

Część pierwsza (s. 14–34) jest przybliżeniem przyjętych założeń oraz pytań badawczych. Jest również niejako prezentacją metodyki badawczej, jaka została zastosowana podczas pracy badawczej. Już na pierwszych stronach autor zakreśla cel pracy. Niniejsze opracowanie stanowi propozycję optymalizacji funkcjonowania w Polsce modelu ścigania prania pieniędzy w wymiarze praktycznym (s. 14). Regulacje prawne stwarzają szerokie spektrum możliwości działań na rzecz zwalczania tego procederu, jednak praktyka stosowana sprawia, że wykrywalność tego przestępstwa nie jest zadawalająca. Michał Kaczmarski zwraca uwagę na szerokie możliwości usprawnienia występujących modeli walki, zobowiązuje się również poszukiwać usprawnień na płaszczyźnie taktycznej i kryminalnej. Skuteczne ściganie prania pieniędzy możliwe jest tylko i wyłącznie przy zachowaniu całościowego spojrzenia na problem (s. 16). Autor podkreśla specyfikę swojej publikacji – jest ona skoncentrowana nie tyle na opisanu samej sytuacji, ile na poszukiwaniu modelu postępowania, prowadzącego do skuteczniejszego wykrycia, udowodnienia aż wreszcie pozbawienia sprawców wszelkich korzyści majątkowych (s. 18). Bezpośrednim powodem dla powstania tego typu dzieła jest, zdaniem autora, lektura Informacji Generalnego Inspektora Finansowego o realizacji Ustawy z dnia 16 listopad 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzeniu do obrotu finansowego wartości majątkowej pochodzącej z nielegalnego lub nieujawnionego źródła oraz przeciwdziałaniu finansowania terroryzmu za lata 2004–2014. Należy pamiętać, że to właśnie transakcja podejrzana stanowi element inicjujący ściganie tego procederu. Jednak nie na samym wykryciu należałoby zakończyć. Kolejnym etapem w kwestii przeciw-

działania praniu pieniędzy jest konieczność udowodnienia umyślności działania sprawcy dla wszystkich znamion przestępstwa. Faza ta jest jednak trudna do osiągnięcia nawet przez skoordynowane działania instytucji państwowych. Działania wszelkich transakcji finansowych cechuje dziś olbrzymia złożoność. Dowodem tego stanu jest często brak świadomości samych pracowników co do udziału w procederze prania pieniędzy. Tylko i wyłącznie skoordynowane działania na rzecz przeciwdziałania zjawisku prania pieniędzy mogą maksymalnie przyczynić się do skutecznego zabezpieczenia mienia – sugeruje autor.

Czy wprowadzenie nieumyślnej formy prania pieniędzy może wpłynąć na poprawę skuteczności ścigania tego procederu (s. 14)? To jedno z wielu pytań badawczych, jakie postawił sobie twórca publikacji pt. *Przeciwdziałania praniu pieniędzy. Krytyczne spojrzenie na taktyczne i prawne aspekty zwalczania prania pieniędzy*

Przyjętymi metodami badawczymi było przede wszystkim analizowanie danych statystycznych udostępnionych na wszelkich portalach branżowych. Jednocześnie podjęto również badanie ankietowe wśród uczestników przyjętego w Polsce modelu walki z procederem prania pieniędzy. Jednym z ważniejszych uczestników badania była Prokuratura Generalna, Komenda Główna Policji wydział dw. z przestępczością gospodarczą czy wszelkie banki jako instytucje mające kluczowe znaczenie w procesie detekcji transakcji podejrzanych

W kolejnej części publikacji: *Kryminalizacja prania pieniędzy* (s. 35), w pierwszym rozdziale poznajemy historię procederu, związaną m.in. z działalnością Al Capone. Ciekawym elementem w dyskusji nad zjawiskiem prania brudnych pieniędzy jest sama etymologia zjawiska. Jest ona zajmująco opisana w rozdziale drugim

– *Początki kryminalizacji prania pieniędzy na świecie* (s. 41–50). Rozdział ten zawiera również przedstawienie wielu instytucji, w tym np. Grupy Specjalnej ds. Walki z Praniem Pieniędzy (FATA) lub Rady Europy i opisanej Konwencji Strasburskiej, które mają bezpośredni wpływ na kształtowanie modelu walki z tego typu działaniami przestępczymi. Publikacja mieści w sobie również prawnolegislacyjną część zawartą w trzecim rozdziale: *Regulacje krajowe w wybranych państwach*. Jest ona ważna z perspektywy wielu różnych modeli, które warto poznać i zrozumieć, by w pełni zdać sobie sprawę z konieczności wdrażania rozwiązań multidyscyplinarnych.

Ostatnia część publikacji zatytułowana jest: *Kryminalistyczne aspekty walki z praniem pieniędzy*. To moim zdaniem najciekawsze ujęcie tego problemu. Ta część prezentuje też praktyczne aspekty podejmowanej problematyki. Autor proponuje model operacyjny. Zaznacza jednak, że model ten opiera się o istniejące rozwiązania regulacyjne w zakresie organizacji procesu wykrywania i ścigania prania pieniędzy inicjowanego transakcją podejrzaną (s. 107). Optymalizacja wykorzystywania narzędzi już dostępnych jest, zdaniem autora, kwintesencją wzrostu wykrywania tego procederu. Wiedza nt. przestępstwa bazowego, znajomość metod działania, dostęp do informacji na temat podmiotów zaangażowanych to jedyne słuszne drogi, jakie należy obrać w ramach przeciwdziałania procesowi prania pieniędzy. Bez podejścia wielowymiarowego, pozbawieni odpowiedniej wiedzy nie jesteśmy w stanie stworzyć, co istotniejsze, skutecznych metod przeciwdziałania tego typu działalności kryminogennej. Tylko i wyłącznie wprowadzenie jednolitego podejścia do ścigania, skrócenie czasu czynności do-

wodowych ma realne przełożenie na wzrost wykrywalności tego procederu. Ciekawym rozwiązaniem jest również określenie samego *modus operandi* sprawcy tego typu przestępstw. Zwieńczeniem pracy jest proponowany model ścigania podzielony na etapy. Wszystko zostało opisane w sposób jasny i przede wszystkim rzeczowy.

Kwestia procederu prania brudnych pieniędzy w tak zglobalizowanym świecie jest niemalże kwestią podstawową na przestrzeni badań specyfiki przestępczości zorganizowanej. O ile działania przestępcze są często łatwo wykrywalne, o tyle same transakcje bankowe, mające na celu legalizację wszelkich dochodów, już nie. Dysponowanie olbrzymimi zasobami finansowymi półświatka kryminalnego to fakt. Jednak nader ciekawe i często tajemnicze jest wprowadzenia na rynek finansowy tych zasobów. Choć wszelkiego rodzaju zabiegi bankowe są najczęściej wykorzystywanymi formami prania pieniędzy, warto zwrócić uwagę również na tzw. inwestycje alternatywne. Recenzowana publikacja to innowacyjny projekt badawczy. Z jednej strony czytelnik zostaje wprowadzony w legislacyjny świat wszelkich uregulowań, zarys historyczny samego zjawiska, z drugiej strony zaś jest świadkiem tworzenia nowego modelu przeciwdziałania temu procederowi. Autor wielokrotnie zwraca uwagę na wytyczne, jakimi powinny kierować się instytucje zajmujące się wykrywaniem i penalizacją tego typu zjawisk. Autor nie boi się skrytykować dróg przeciwdziałania, jakimi kierują się dane instytucje. Robi to w sposób elokwentny, dostatecznie jednak widoczny. Zamysł tego młodego autora na przeciwdziałanie zjawisku prania pieniędzy jest wyrafinowany, ale dający olbrzymie perspektywy. Każdy zainteresowany tą dziedziną powinien dotrzeć do tej publikacji.